

มาตรฐานการจัดจำแนกการศึกษา

(International Standard Classification Of Education : ISCED)

สำนักงานสถิติแห่งชาติได้จัดทำมาตรฐานการจัดจำแนกการศึกษา ทั้งระดับการศึกษาและสาขาวิชา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านการผลิตข้อมูลสถิติและด้านการบริหารการศึกษานำไปใช้จัดจำแนกข้อมูลการศึกษาให้เป็นมาตรฐานสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ซึ่งจะทำให้สามารถเปรียบเทียบข้อมูลกันได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้จัดตั้งคณะทำงานด้านมาตรฐานสถิติขึ้นเพื่อจัดทำมาตรฐานการจัดจำแนกการศึกษา เพื่อดำเนินการจัดจำแนกการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล โดยใช้เอกสาร International Standard Classification of Education (ISCED 1997) ขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) เป็นหลักในการพิจารณา และได้นำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะการจัดการศึกษาของประเทศ ซึ่งการนำมาตรฐานมาประยุกต์ใช้ในลักษณะนี้เรียกว่า เป็นการใช่แบบ Derived Classification คือ มีการปรับปรุงให้เข้ากับบริบทของสังคมไทยและเพิ่มเติมรายละเอียดที่จำเป็นในการใช้งาน ทั้งนี้มาตรฐานการจัดจำแนกการศึกษาชุดนี้ยังคงสามารถเปรียบเทียบกับมาตรฐานสากลได้

● คำศัพท์ในการจัดทำมาตรฐานการจัดจำแนกการศึกษา

1. มาตรฐานการจัดจำแนกการศึกษา : ระดับการศึกษา

การจัดจำแนกการศึกษาตามระดับการศึกษา ได้จัดทำขึ้นโดยใช้แนวคิดของการจัดจำแนกการศึกษาตามมาตรฐานสากล (International Standard Classification of Education : ISCED 1997) ของ UNESCO และนำมาประยุกต์ใช้ด้วยการเพิ่มระดับการศึกษาให้ละเอียดมากขึ้น รวมถึงมีการจัดจำแนกเป็นประเภทและชั้นปี เพื่อให้เหมาะสมกับระบบการศึกษาของประเทศไทย

ระดับการศึกษามีการจัดจำแนกเป็นระดับต่างๆ 9 ระดับ โดยที่แต่ละระดับการศึกษา มีการจัดจำแนกเป็นประเภทและชั้นปีด้วย ทำให้สามารถเสนอผลข้อมูลด้านการศึกษาได้ถึงระดับย่อยที่มีรายละเอียดของชั้นปี ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการหาจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากร รวมถึงการนำไปศึกษา วิเคราะห์ ในประเด็นต่างๆ สำหรับการวางแผนและพัฒนาด้านการศึกษาและด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. มาตรฐานการจัดจำแนกการศึกษา : สาขาวิชา

การจัดจำแนกการศึกษาตามสาขาวิชา ได้จัดทำขึ้นตามต้นฉบับของการจัดจำแนกการศึกษาตามมาตรฐานสากล (International Standard Classification of Education : ISCED 1997) ของ UNESCO

ISCED 1997 ได้จัดจำแนกการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไปออกเป็นกลุ่มสาขาวิชา 8 กลุ่ม โดยที่แต่ละกลุ่มสาขาวิชาได้จัดจำแนกรายละเอียดเป็นรายสาขาวิชาต่างๆ ไว้ด้วย เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสาขาวิชาของผู้ที่กำลังศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นต้นไป ซึ่งจะทำให้ข้อมูลด้านการศึกษาที่มีรายละเอียดครบถ้วนสมบูรณ์ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น เช่น ทำให้สามารถทราบว่าการศึกษาในสาขาวิชาใดบ้างที่เป็นที่สนใจและมีผู้รับการศึกษา มาก และสาขาวิชาใดบ้างที่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน หรือสาขาวิชาใดบ้างที่มีผู้สำเร็จการศึกษามากกว่า/น้อย

กว่าความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งจะทำให้สามารถนำไปใช้ในการวางแผนการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานของประเทศ

● แนวคิดในการจัดทำมาตรฐานการจัดจำแนกการศึกษา

มาตรฐานการจัดจำแนกการศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการจัดจำแนกข้อมูลด้านการศึกษา ทั้งระดับการศึกษาและสาขาวิชา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านการผลิตข้อมูลสถิติและด้านการบริหารการศึกษานำไปใช้จัดจำแนกข้อมูลการศึกษาให้เป็นมาตรฐานสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ซึ่งจะทำให้สามารถเปรียบเทียบข้อมูลกันได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

- *มาตรฐานการจัดจำแนกการศึกษา : ระดับการศึกษา* ได้ทำการศึกษาจาก ISCED 1997 ซึ่งแบ่งระดับการศึกษาออกเป็น 7 ระดับ ใช้แทนด้วยตัวเลข 1 หลัก ประกอบด้วย การศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับปริญญาเอก ซึ่งเป็นการมองในภาพกว้างๆ เพื่อให้ประเทศต่างๆ นำไปประยุกต์ใช้ จึงไม่มีรายละเอียดปลีกย่อยในแต่ละระดับ ดังนั้นจึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมจากหน่วยงานสถิติอื่นๆ ว่ามีการจัดจำแนกการศึกษาอย่างไรบ้าง พบว่า ประเทศออสเตรเลีย ได้จัดทำ Australian Standard Classification of Education (ASCED) เพื่อใช้ในการจัดจำแนกระบบการศึกษาของประเทศออสเตรเลีย โดยที่การจัดจำแนกในส่วนของระดับการศึกษาประกอบด้วยตัวเลข 3 หลัก คือตัวเลขหลักแรกแสดงถึงระดับการศึกษา มี 9 ระดับ (คล้ายคลึงกับ ISCED 1997 แต่เรียงลำดับจากระดับสูงไประดับต่ำ) ส่วนตัวเลขหลักที่ 2 และ 3 แสดงถึงรายละเอียดที่เพิ่มขึ้นในแต่ละระดับการศึกษา กล่าวคือ แสดงรายละเอียดตามชั้นปีในระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และแสดงรายละเอียดตามลักษณะการเรียนตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตรขึ้นไป ซึ่งในรายละเอียดดังกล่าวนี้ใกล้เคียงกับระบบการศึกษาของประเทศไทย จึงได้นำแนวคิดการจัดจำแนกของ ASCED มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการจัดจำแนกรายละเอียดในหลักที่ 2 และ 3 ของมาตรฐานการจัดจำแนกการศึกษาของประเทศไทย

ซึ่งจากการศึกษาเอกสารดังกล่าวข้างต้น ได้นำมาเป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดโครงสร้างการจัดจำแนกระดับการศึกษา ว่าควรประกอบด้วย 3 หลัก โดยที่

- **หลักที่ 1 แสดงระดับการศึกษา** โดยเพิ่มระดับการศึกษาให้ละเอียดกว่าที่ UNESCO กำหนดไว้ เพื่อให้เหมาะสมกับการใช้งานในประเทศไทย กล่าวคือ แยกการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโทออกเป็น 2 รหัส ซึ่งต่างจาก UNESCO ที่รวมการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโทไว้ในระดับเดียวกัน พร้อมทั้งเพิ่มการศึกษาอื่นๆ เป็นอีกหนึ่งรหัส เพื่อจัดจำแนกการศึกษาที่ไม่สามารถจัดไว้ในระดับอื่นๆ ได้ ซึ่งได้แก่ หลักสูตรที่ไม่ได้วุฒิการศึกษา การศึกษาที่เทียบระดับไม่ได้ และเรียนแต่ไม่ทราบระดับการศึกษา ดังนี้
 - 1 ระดับก่อนประถมศึกษา
 - 2 ระดับประถมศึกษา
 - 3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 - 4 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

- 5 ระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย (อนุปริญญา)
- 6 ระดับปริญญาตรี
- 7 ระดับปริญญาโท
- 8 ระดับปริญญาเอก
- 9 การศึกษาอื่นๆ

– **หลักที่ 2 แสดงประเภทการศึกษา** ซึ่งประกอบด้วย สามัญศึกษา อาชีวศึกษา การศึกษาทางพุทธศาสนาทั้งในส่วนของพุทธศึกษา (แผนกสามัญศึกษาและแผนกธรรม/บาลี) และอิสลามศึกษา (เฉพาะในหลักสูตรที่สามารถเทียบระดับได้) และประกาศนียบัตรระดับต่างๆ ดังนี้

- _1 สามัญศึกษา
 - _2 อาชีวศึกษา
 - _3 การศึกษาทางศาสนา : พุทธศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
 - _4 การศึกษาทางศาสนา : พุทธศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกบาลี
 - _5 การศึกษาทางศาสนา : อิสลามศึกษา แผนกสามัญศึกษา^{1/}
 - _6 ประกาศนียบัตรระดับสูงกว่า
- ยกเว้น ประเภท 87, 91, 92 และ 98^{2/}

– **หลักที่ 3 แสดงชั้นปี** ดังนี้

- _0 ผู้สำเร็จหลักสูตร
 - _1 ชั้นปี
 - :
 - _6 ชั้นปี
 - _9 ไม่ทราบชั้นเรียน
- ยกเว้น ระดับ 9 การศึกษาอื่นๆ

- **มาตรฐานการจัดจำแนกการศึกษา : สาขาวิชา** ได้จัดทำขึ้นตามต้นฉบับของ ISCED 1997 ซึ่งประกอบด้วย 9 กลุ่ม 25 สาขาวิชา ใช้แทนด้วยตัวเลข 2 หลัก แต่เนื่องจากไม่มีรายละเอียดที่ชัดเจนมากพอ จึงได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากเอกสาร Classification of Fields of Education and Training ของ EUROSTAT ซึ่งมีรายละเอียดมากกว่า ISCED 1997 และพบว่า สาขาวิชาในบางกลุ่มใช้จัดจำแนกในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งระบบการศึกษาของไทยไม่ได้จัดจำแนกสาขาวิชาในระดับการศึกษาดังกล่าว ดังนั้นจึงได้เสนอที่ประชุมพิจารณาตัดสาขาวิชาออก 1 กลุ่ม จึงเหลือเพียง 8 กลุ่ม 22 สาขาวิชา ดังนี้

^{1/} เป็นหลักสูตรที่แบ่งชั้นเรียนและสามารถเทียบระดับได้ ส่วนหลักสูตรที่เทียบระดับไม่ได้ จัดไว้ในระดับ 9

^{2/} 87 ประกาศนียบัตรแพทย์เฉพาะทาง

91 หลักสูตรที่ไม่ได้วุฒิการศึกษา

92 การศึกษาที่เทียบระดับไม่ได้

98 เรียนแต่ไม่ทราบระดับการศึกษา

กลุ่มสาขาวิชา	สาขาวิชา	รายชื่อ
1		การศึกษา
	14	การฝึกหัดครูและศึกษาศาสตร์
2		มนุษยศาสตร์และศิลปกรรมศาสตร์
	21	ศิลปกรรมศาสตร์
	22	มนุษยศาสตร์
⋮	⋮	
8		การบริการ
	81	การบริการส่วนบุคคล
	84	การบริการขนส่ง
	85	การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม
	86	การบริการด้านการรักษาความปลอดภัย

- รายละเอียดของมาตรฐานการจัดจำแนกการศึกษา : ระดับการศึกษา (ISCED 97)
<http://statstd.nso.go.th/classification/description.aspx?id=10>
- รายละเอียดของมาตรฐานการจัดจำแนกการศึกษา : สาขาวิชา (ISCED 97)
<http://statstd.nso.go.th/classification/description.aspx?id=22>
- โครงสร้างของมาตรฐานการจัดจำแนกการศึกษา : ระดับการศึกษา (ISCED 97)
<http://statstd.nso.go.th/classification/structure.aspx?id=10>
- โครงสร้างของมาตรฐานการจัดจำแนกการศึกษา : สาขาวิชา (ISCED 97)
<http://statstd.nso.go.th/classification/structure.aspx?id=22>
- ตัวอย่างการให้รหัสมาตรฐานการจัดจำแนกการศึกษา : ระดับการศึกษา

การให้รหัสระดับการศึกษาสูงสุดที่จบ

	ผู้เกิดก่อน พ.ศ. 2493		ผู้เกิด พ.ศ. 2493 - 2508		ผู้เกิดหลัง พ.ศ. 2508	
ระดับประถมศึกษา						
- จบการศึกษา	ป.1	211	ป.1	211	ป.1	211
- จบการศึกษา	ป.2	212	ป.2	212	ป.2	212
- จบการศึกษา	ป.3	213	ป.3	213	ป.3	213
- จบการศึกษา	ป.4	214	ป.4	214	ป.4	214
- จบการศึกษา	ม.1	215	ป.5	215	ป.5	215
- จบการศึกษา	ม.2	215	ป.6	215	-	
- จบการศึกษา	ม.3	210	ป.7	210	ป.6	210
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น						
- จบการศึกษา	ม.1	210	ม.ศ.1	210	ม.1	210
- จบการศึกษา	ม.2	210	ม.ศ.2	210	ม.2	210
- จบการศึกษา	ม.3	310	ม.ศ.3	310	ม.3	310
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย						
- จบการศึกษา	ม.1	210	ม.ศ.1	210	ม.1	210
- จบการศึกษา	ม.2	210	ม.ศ.2	210	ม.2	210
- จบการศึกษา	ม.3	310	ม.ศ.3	310	ม.3	310

หมายเหตุ - ระดับการศึกษาสูงสุดที่จบ โดยปกติจะต้องเป็นรหัสที่ลงท้ายด้วยเลข “0” แต่เนื่องจากมีประชากรเป็นจำนวนมากที่เรียนจบชั้นปีที่เทียบได้ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา (รหัส 211 – 215) ถ้าบันทึกเฉพาะระดับการศึกษาสูงสุดที่จบ จะทำให้ประชากรในกลุ่มดังกล่าวข้างต้นถูกจัดรวมไว้ในกลุ่ม “ระดับก่อนประถมศึกษา” แต่โครงการ สรจ. ได้นำเสนอผลในส่วนของผู้ที่จบการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษาไว้ด้วย ดังนั้นจึงให้ยกเว้นเฉพาะผู้ที่ขณะนี้ไม่ได้กำลังเรียนหนังสือและชั้นสูงสุดที่จบต่ำกว่าระดับประถมศึกษา ให้บันทึกชั้นสูงสุดที่เรียนจบและลงรหัสตามชั้นปีนั้นๆ เพื่อนำมาประมวลผลไว้ในกลุ่ม “ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา”